

VEIDAS KAIP STIKLAS

FRANCES HARDINGE

VEIDAS KAIP
STIKLAS

Versta iš:
Frances Hardinge
FACE LIKE GLASS
Macmillan Publishers International,
London, United Kingdom, 2012

*Skiriu metų amžiaus sūnėnui Isaacui, kurio akyse regiu
atsispindintį įstabų, staigmenų kupiną pasaulį*

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

© Tekstas, Frances Hardinge, 2012
© Viršelis, Sam Hadley
Pirmą kartą anglų kalba 2012 metais išleido
Macmillan Publishers International, *Pan Macmillan* leidybos ženklas.
Visos teisės saugomos.
© Vertimas į lietuvių kalbą, Viktorija Uzėlaitė, 2019
© Leidykla „Nieko rimto“, 2019

ISBN 978-609-441-604-0

FRANCES HARDINGE

VEIDAS KAIP STIKLAS

Iš anglų kalbos vertė Viktorija Uzėlaitė

Vilnius
2019

TURINYS

Prologas. Vaikas rūgpienyje 7	Mirtis nuo delikatesos 107
Beveidė 12	Neviltis 122
Maišalynė 26	Padalytas gyvenimas 132
Vorai 38	Smalsumas ir iššūkis ilgapirščiui 144
Kryžkelė 48	Visa, ko mums reikia 160
Įsibrovėlė 58	Gražuolė ir pabaisos 166
Melai ir nuogi veidai 70	Medžioklė 177
Šeima 84	Nematoma pusė 184
Ryto kambarys 95	Šlakelis beprotybės 202

TURINYS

Darbai
215

Slaptos kasybos
329

Sugedęs veidas
231

Štai taip išprotėjama
338

Ašaros ant alebastro
242

Viršus susitinka su apačia
347

Skilimas
257

Kliaukis savimi
362

Pergalė
268

Katės ir balandžiai
374

Namų ilgesys
279

Nuimtas veidas
388

Šauksmas sapne
291

Tenorėjo pasišnekėti
405

Savo amato meistras
302

Epilogas
413

Nutrūktgalviškas lėkimas
312

Padėka
415

Artimiausi ir brangiausi
320

PROLOGAS

VAIKAS RŪGPIENYJE

Kartą tamsiuoju metų laiku Grandiblis suprato, kad jam priklausančiuose sūrio tuneliuose kažkas gyvena. Sprendžiant iš pėdsakų, padaras buvo didesnis už žiurkę ir mažesnis už arklį. Naktimis, kai viršuje smarkus lietus plakdavo kalnų šlaitus, o didžiulis Požemės tunelių labirintas prisipildydavo kapsėjimo, teškenimo ir pliukšėjimo muzikos, įsibrovėlis, manydamas, kad niekas jo negirdi, užtraukdavo dainą.

Grandiblis iškart užuodė klastą. Jo tunelius nuo viso požeminio miesto saugojo dešimtys spynų ir užtvartų. Patekti į vidų buvo neįmanoma. Tačiau jo varžovai sūrio meistrai buvo gudrūs ir išmoningi. Be abejo, vienam jų pavyko įvesti kokį nors piktybinį gyvūnėlį ir dabar tai sunaikins jį arba – dar blogiau – jo sūrius. Tai galėjo būti ir garsiojo mįslingojo Kleptomanserio darbas. Šis, regis, vagiliavo nesiekdamas jokios naudos, vien tik tam, kad sukeltų sąmyšį.

Palei lubas einančius šaltus vamzdžius Grandiblis nutepė Meringo Grėsme, nes manė, kad nežinoma būtybė, norėdama išgyventi, laižo nuo metalo kondensatą. Kasdien apeidavo tunelius tikėdamasis po vamzdžiais rasti nukeipusį žvėrišką apšerkšnijusiais ūsais. Ir kasdien nusivildavo. Prigamino spąstų iš cukruotos vielos ir skorpiono dyglių, bet padarėlis buvo pernelyg nuovokus.

Grandiblis žinojo, kad gyvūnėlis tuneliuose ilgai neišgyvens, bet nerimastingos mintys vis graužė jį, kaip tie maži dantukai brangiuosius jo sūrius. Jis nebuvo pratęs prie draugijos ir nepageidavo jos. Dauguma gyvenančiųjų saulės nematančiame Požemės mieste išsizadėjo pasaulio,

o Grandiblis išsižadėjo dar ir visos Požemės. Per penkiasdešimt gyvenimo metų jis darėsi vis uždaresnis ir dabar jau retai išeidavo iš asmeninių tunelių ir išvysdavo žmogaus veidą. Sūriai buvo vieninteliai Grandiblio draugai ir šeimos nariai, o jų kvapai ir skoniai atstojo pokalbius. Sūriai buvo jo vaikučiai apvaliais lyg mėnulis veidais, laukiantys ant lentynų, kol bus išmaudyti, apversti ir palepinti.

Vis dėlto vieną dieną Grandiblis kai ką surado, o suradęs giliai atsiduso, surinko spąstus ir pašalino nuodus.

Jis buvo palikęs bręsti didelį apvalų Grietinietį, dėmėtą sūrio odele saugojo vaško sluoksnis. Deja, minkštas vaškas buvo pralaužtas, todėl į paslėptą šerdį pateko oro ir sūris buvo sugadintas. Vaške liko vaiko pėdutės atspaudas.

Vadinasi, tai žmonių vaikas, bandantis maitintis ypatingais, subtiliais ir tobulais Grandiblio sūriais. Jie buvo tokio sodraus skonio, kad net didžiūnai surizikuodavo atsipjauti tik ploną griežinėlių. Be duonos trupinio, be šlakelio vandens, kurie apsaugotų silpną pilvelį nuo tokio prabangos antpuolio, vaikučiui grėsė rimtas pavojus. Taip pat sėkmingai jis būtų galėjęs triaukšti rubinus užsigerdamas lydytu aukso. Grandiblis pristatė dubenėlių su vandeniu ir duonos puskepalį, bet niekas jų nelietė. Veikiausiai, susidūręs su jo paspęstais spąstais, vaikiukas tapo įtarus.

Slinko savaitės. Būdavo, kurį laiką Grandiblis nematydavo vaiko pėdsakų, tada suraukęs kaktą nuspręsdavo, kad mažylis žuvo. Tačiau po kelių dienų kur nors žemutiniame skersgatvelyje aptikdavo apgraužtų sūrių žievių krūvelę ir suprasdavo, kad vaikelis nusibastė į kitą vietą. Ne, mažylis nesivadavo mirtimi. Šioje pražūtingos apstybės sūrio karalystėje jis klestėte klestėjo.

Naktimis Grandiblį kartais pažadindavo šiurpūs sapnai, kuriuose jam prieš nosį straksėdavo išrūgų spalvos kipšiukas. Mažos jo kojytės stiltonuose ir šlavijuočiuose palikdavo vos matomus pėdsakus. Dar

mėnuo ir Grandiblis būtų pamanęs, kad jį kas nors apkerėjo, bet per tą laiką vaikas spėjo įkristi į rūgstančio Nekritės pieno kubilą ir taip įrodė esąs mirtingas.

Grandiblis neišgirdo pliumptelėjimo, nes riebus pienas jau buvo sutirštėjęs ir slopino garsą. Netgi palinkęs prie didžiulio kubilo pasigėrėti švelniu sustingusio rūgpienio žvilgesiu ir iki krumplio įmerkęs pirštą į kreminę tirštumą jis nieko nepastebėjo. Tik pasiėmęs ilgą rūgpienio peilį ir pradėjęs pjaustyti minkštą masę Grandiblis staiga pamatė, kad paviršių vagoja dantyti grioveliai, pripildyti drumzlinų žalsvų išrūgų. Grioveliai sudarė piešinį: mažo, rankas ir kojas išskėtusio žmogelio kontūrus. Į paviršių pamažu kilo riebus minkšti burbulai, kurie ore subliūksdavo.

Išvydęs šį keistą reginį jis kelias sekundes mirksėjo, kol suvokė, ką tai reiškia. Pasidėjo į šalį peilį, pasigriebė didelę medinę lopetą ir panardino ją į balzganą rūgpienį. Makalavo ir naršė tol, kol kažką užkabino. Keliais įsiremęs į statinę užgulė mentės rankeną kaip žvejys, keliantis iš vandens banginio jauniklį. Nuo svorio įsitempė visi kūno sąnariai, bet pagaliau išnirio beformė pienuota būtybė, visomis turimomis galūnėmis įsikibusi mentės.

Iškelta į paviršių ji nusičiaudėjo, atsikosėjo pieno purslais ir iškvėpusi orą iš nuovargio susmuko. Sprendžiant iš svorio, vaikas galėjo būti šešerių ar septynerių metų, bet atrodė laibas kaip šiaudas.

– Kaip čia patekai? – atgavęs žadą urgztelėjo Grandiblis.

Vaikas neatsiliepė, tik sėdėjo, dirščiojo į jį iš po šviesių šlapių blakstienų ir tirtėjo kaip prasikaltę pieniški drebučiai.

Grandiblis žinojo, kad atrodo šiurpokai. Jis jau ilgą laiką neprisižiūrėjo ir jo išvaizda nieku gyvu nebūtų tikusi Dvarui. Tiesą sakant, jis netgi tyčia maištavo. Sąmoningai užmiršo beveik visus du šimtus Veidų, kurių vaikystėje mokėsi kartu su kitais. Vienišas ir užsispyręs diena iš dienos vaikščiojo ta pačia veido išraiška lyg

nunešiotu kombinezonu ir nė nemėgino jos keisti. Tai buvo 41-as Veidas, „Žiemos miegu miegantis barsukas“, nekantrus ir mažumėlę smalsus, neblogai tinkantis įvairiose situacijose. Jo plaukai buvo žili, kreivai nukirpti. Mentę laikančios rankos pajuodusios ir sudiržusios nuo vaško ir aliejų, sakytum pačios apsitraukusios luobu.

Taip, buvo priežasčių vaikui žiūrėti į jį su baime – ko gero, mažylis kaip reikiant išsigando. Kita vertus, tai galėjo būti ir vaidyba. Vaikas nusprendė, kad būdamas baugštus veikiau palenks jį į savo pusę, tad iš turimų atsargų lyg kortą iš malkos išsirinko reikiamą veidą. Požemėje klestėjo melagysčių menas ir visi, net maži vaikai, buvo meistrai.

Kažin koks veidas tai galėtų būti, – susimąstė Grandiblis, siekdamas kibiro vandens. – 29-as – „Nenuovokus danielius prieš skaliką“? 64-as – „Smarkus drebuly prapliupus liūčiai“?

– Ką gi, apžiūrėkim tave, – suniurnėjo jis.

Išsiterliojusiai būtybei nespėjus susigaudyti, šliukštelėjo ant veido vandens ir nuplovė didumą rūgpienio. Pasimatė ilgi į kasas supinti plaukai. Mergaitė? Apimta siaubo mažylė iššiepė pieninius dantis be tarpų ir pamėgino kąsti. Ji buvo jaunesnė, nei Grandiblis iš pradžių pamanė. Daugių daugiausia penkerių, nors pagal amžių aukšta.

Mergaitėi šniurkštelėjus, atsikosėjęs ir nusičiaudėjęs, Grandiblis suėmė ją už smakriuko ir dideliu karvės šerių šepėčiu nuvalė nuo jos Nekritės rūgpienio gumuliukus. Tada paėmė musėkauto žibintą ir prikišo prie veido.

Aiktelėjo ne vaikas, o Grandiblis, galų gale išvydęs savo belaisvės veido išraišką. Ūmiai paleido smakrą ir ėmė trauktis atbulas, kol bumbtelėjo į kubilą, iš kurio buvo ją ištraukęs. Žibintą laikanti ranka smarkiai drebėjo, viduje uždarytas švytintis musėkautas pikta kaukšėjo dantukais. Buvo tylu tylu, tik nuo ilgų, sulipusių mergaitės kasų kapsėjo rūgpienis ir šniurkščiojo nosytė.

Grandiblis buvo užmiršęs, kaip atrodyti nustebusiam. Atprato keisti veido išraiškas. Bet suvokė, kad yra nustebęs. Nustebęs, priblokštas, pasibaisėjęs ir tuo pat metu susižavėjęs... Ir staiga jį užliejo gailestis.

– Griausme aukščiausias, – vos girdimai sušnabždėjo jis. Valandėlę spoksojo į nuvalytą veidą, paskui atsikrenkštė ir švelniai ar bent jau tyliai paklausė: – Kuo tu vardu?

Vaikiukas neatsakė, tik įsikišo pirštą į burną.

– Kur tavo šeima? Tėtis? Mama?

Jo žodžiai nepadarė jokio poveikio, lyg į purvą įmesti akmenukai. Mergaitė drebėjo ir stebeilijosi į jį.

– Iš kur tu?

Tik kai Grandiblis uždavė šimtą panašių klausimų, mergytė dvejojama pusiau sukuždėjo, pusiau sukūkčiojo.

– Aš... aš nežinau.

Tai buvo vienintelis atsakymas, kurį pavyko išpešti. „Kaip čia pateikai? Kas tave siuntė? Iš kur tu?“

„Nežinau.“

Jis patikėjo.

Mergaitė buvo vienai viena. Keista, gąsdinanti būtybė. Tokia pat vieniša kaip jis. Tiesą sakant, netgi vienišesnė, nors ir kaip uoliai jis slapstėsi. Vienišesnė, nei tokio amžiaus vaikas įstengtų suvokti.

Grandibliui dingtelėjo, kad turės ją globoti. Regis, sprendimas atsirado pats, jo neklausęs. Daug metų jis neėmė mokinių, nes žinojo, kad bet kuris pavaldinys siektų jį apgauti ir užimti jo vietą. Tačiau su vaiku bus kitaip.

Rytoj šiai keistai jaunai globotinei jis surengs priėmimo į mokinius ceremoniją. Išgalvos jai tėvus. Paaškins, kad kepančios sūrį apdegė jos veidas, todėl jį reikėjo aptvarstyti. Paskui vedžiodamas jos rankelę į dokumentus įrašys „Nekritė Grandiblė“.

Šiandien pat reikės užsakyti nedidelę aksominę kaukę.

Britų rašytoja Frances Hardinge (g. 1973 m.), lietuvių skaitytojams jau pažįstama iš paslaptingo detektyvo „Melų medis“, rašo knygas, kurios vienodai įtraukia įvairaus amžiaus skaitytojus – tiek suaugusiuosius, tiek paauglius, tiek storų knygų nesibaidančius vaikus. Ji meistriškai valdo žodžius ir lyg burtininkė jais iškeri įstabius paslaptingus miestus, o kasdienius gyvenimus pripildo šiurpių paslapčių ir nenumatytų pavojų.

Romane „Veidas kaip stiklas“ dvylikametė Nekritė, nežinia kaip atsiradusi Požemės urvuose ir nuo mažens užauginta surūgėlio sūrių meistro, nežino, kodėl privalo nuolat dėvėti kaukę ir kodėl jai neleidžiama palikti globėjo urvų. Kol vieną dieną lyg Alisa gaudydama sprunkantį baltą triušį ji atranda slaptą išėjimą į platų ir pavojingą Požemės pasaulį. Pilna intrigų, melų, pavojų ir netikėtų stebuklų kelionė tik prasideda. Knyga 2013-aisiais buvo nominuota Karnegio medaliui.

Redaktorė **Giedrė Kmitienė**

Korektorė **Vainius Bakas**

Maketavo **Miglė Dilytė**

Tiražas 2500 egz.

Išleido leidykla „Nieko rimto“

Dūmų g. 3A, LT-11119 Vilnius

www.niekorimto.lt

Spausdino UAB „ScandBook“

Gamyklos 23, LT- 96155 Gargždai

Giliai po kalnais stūkso paslaptingas Požemės miestas, kur talentingi amatininkai kuria tikrus stebuklus: sūrius, kurių paragavęs gali išvysti ateitį ar neregėtus vaizdinius, kvėpalus, kurių aromatas įtikins aplinkinius tavimi pasitikėti – net jei tavo ketinimai patys blogiausi. Žmonės čia irgi kitokie – jų veidai lyg sustingusios kaukės, neatspindinčios tikrųjų jausmų ir ketinimų. Kad galėtų parodyti džiaugsmą, pyktį, išdidumą ar nepasitenkinimą, jie kreipiasi į Veidų kalvius, kurie mielai išmokys nutaisyti norimą veidą – tiesa, ne už dyką.

Šiame tamsiame ir pilname intrigų mieste pasirodo Nekritė – mergaitė, kuri ne tik neprisimena, kaip čia pakliuvo, bet ir turi keistą šokiruojantį veidą, atspindintį jos jausmus ir mintis, tarsi šis būtų iš stiklo – ir sudrebina visą Požemę. Žmogus tokiu veidu negali meluoti. Toks veidas – tai didžiulis pavojus ir kartu masinantis lobis. Dėl tokio veido kai kas galėtų net žudyti...

KITA AUTORĖS KNYGA

www.niekorimto.lt

Užsuk, net jei tu ir ne vaikas

